

SMZ

BARAZA LA MITIHANI LA ZANZIBAR

MTIHANI WA KUIINGILIA KIDATO CHA KWANZA

125

URAIA

MUDA: SAA 2:00

MAJIBU JUMANNE 02 NOVEMBA 2021, mchana

MAELEKEZO KWA WATAHINIWA

1. Mtihani huu una sehemu TATU (3) A, B na C.
2. Jibu maswali YOTE kutoka sehemu A na B; na maswali MANNE (4) kutoka sehemu C.
3. Andika nambari yako ya mtihani katika kila ukurasa.
4. Majibu yote yaandikwe katika nafasi zilizowekwa.
5. Majibu yote yaandikwe kwa kalamu ya buluu au nyeusi.
6. Simu za mkononi na vitu visivyoruhusiwa havitakiwi katika chumba cha mtihani.

KWA MATUMIZI YA USAHIHISHAJI TU

NAMBARI YA SWALI	ALAMA	SAINI
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
JUMLA		

SEHEMU A: (Alama 20)

1. Chagua jawabu sahihi kisha andika herufi yake kwenye jadwali lililopo hapo chini.

i) Ugonjwa wa ukimwi uligundulika nchini Tanzania katika mwaka
A: 1983 B: 1980 C: 1998 D: 1990

Jawabu sahihi ni B: 1980. Ugonjwa wa UKIMWI ulianza kutambuliwa nchini Tanzania rasmi mwaka 1980, na kuashiria mwanzo wa kampeni za kupambana na maambukizi ya VVU/UKIMWI.

ii) Uchaguzi mkuu wa kwanza wa vyama vingi vya siasa ulifanyika Tanzania mwaka
A: 1992 B: 2000 C: 1995 D: 2005

Jawabu sahihi ni C: 1995. Huu ulikuwa uchaguzi wa kwanza wa vyama vingi tangu kuanzishwa rasmi kwa mfumo wa vyama vingi mwaka 1992, na kuonesha mchakato wa kidemokrasia nchini.

iii) Makao makuu ya Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika yapo
A: Botswana B: Kenya C: Lesotho D: Tanzania

Jawabu sahihi ni A: Botswana. Makao makuu ya SADC yapo Gaborone, Botswana, ambapo shughuli zote za kikanda zinaandaliwa.

iv) Kazi ya Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ni
A: Kulinda nchi B: Kutunga sheria za nchi
C: Kusuluhisha migogoro ya nchi D: Kutafsiri sheria za nchi

Jawabu sahihi ni B: Kutunga sheria za nchi. Bunge ndilo chombo cha kisheria chenye jukumu la kutunga na kubadilisha sheria za nchi.

v) Wilaya za Mkoa wa Kusini Pemba ni
A: Tano B: Sita C: Tatu D: Mbili

Jawabu sahihi ni D: Mbili. Mkoa wa Kusini Pemba una wilaya mbili za kiasili: Kusini na Mkoani.

vi) Kiongozi wa mahakama ya rufaa ni
A: Jaji mkuu B: Waziri mkuu C: Spika D: Makamo wa rais

Jawabu sahihi ni A: Jaji mkuu. Jaji Mkuu ndiye kiongozi wa Mahakama ya Rufaa na anasimamia masuala yote ya kisheria katika ngazi ya juu.

vii) Kati ya kazi za TAKUKURU ni
A: Kuzuia magendo B: Kupambana na rushwa
C: Kusimamia sheria za nchi D: Kulinda mali asili za nchi

Jawabu sahihi ni B: Kupambana na rushwa. TAKUKURU (Tanzania Kuongeza Utumishi wa Umma na Kupambana na Rushwa) inahusika na kupambana na vitendo vya rushwa na udanganyifu.

viii) Kifupisho cha Jeshi la Wananchi wa Tanzania ni
A: JKU B: JWZ C: JWTZ D: JKT

Jawabu sahihi ni C: JWTZ. JWTZ inasimamia operesheni za kijeshi na ulinzi wa taifa.

ix) Hali ya kimaumbile kuwa mwanamke au mwanamme
A: Ushirikiano B: Jinsia C: Uhusiano D: Jinsi

Jawabu sahihi ni B: Jinsia. Jinsia inaonyesha hali ya kimaumbile ya mtu kuwa mwanamke au mwanamme.

x) Shirika la Umoja wa Mataifa linaloshughulikia wakimbizi ni
A: IMF B: OAU C: UNHCR D: UNESCO

Jawabu sahihi ni C: UNHCR. UNHCR inahusika na kulinda na kusaidia wakimbizi na wahamiaji barani Afrika na duniani kote.

2. Andika Kweli au Si kweli kwa maelezo yaliyopewa.

i) Katiba ni taratibu za msingi zinazoweka masharti ya mahusiano ya watu na mambo yao muhimu. Kweli. Katiba inaweka misingi ya uendeshaji wa nchi na haki za wananchi.

ii) Elimu bila ya malipo huadhimishwa kila ifikapo tarehe 23 Septemba. Si kweli. Elimu bila malipo inafanyika kutokana na sera rasmi za serikali, si kwa tarehe 23 Septemba.

iii) Mikataba mibovu kwa maslahi binafsi huleta maendeleo kwa taifa. Si kweli. Mikataba ya kibinafsi isiyo sahihi inaweza kuharibu maendeleo ya taifa.

iv) Moja kati ya kazi za Katiba ya Zanzibar ni kutoa mfumo wa sheria za nchi. Kweli. Katiba inaweka mfumo wa kisheria na kanuni za nchi.

v) Sifa kuu ya kuwa mzanzibari ni kuwa mjumbe wa Baraza la Wawakilishi. Si kweli. Sifa kuu ni kuzaliwa au kuwa raia wa Zanzibar.

vi) Waziri wa elimu Zanzibar wa mwaka 2015 alikuwa Mhe. Omar Ramadhan Mapuri. Kweli. Hii ni taarifa sahihi kulingana na historia ya Wizara ya Elimu Zanzibar.

vii) Raisi wa kwanza wa Zanzibar ni Mhe. Amani Abeid Karume. Kweli. Alikuwa kiongozi wa kwanza baada ya mapinduzi ya 1964.

viii) Lengo kuu la kuwepo mahakama katika nchi ni kutoa haki kwa raia wote. Kweli. Mahakama inalinda haki na inatoa usuluhishi kwa migogoro.

ix) Spika wa Baraza la wawakilishi huchaguliwa na wabunge. Kweli. Hii ni taratibu rasmi za uchaguzi wa spika.

x) Utawala bora ni utawala wa kidemokrasia ambao unafuata sheria za nchi. Kweli. Utawala bora unahakikisha uwajibikaji, uwazi na heshima ya sheria.

SEHEMU B: (Alama 40)

3. Oanisha vifupisho kutoka KIFUNGU A na virefu vyake kutoka KIFUNGU B.

i. AU

Jawabu: F. Umoja wa Afrika Mashariki. AU ni chombo cha kikanda cha kushirikiana kisiasa na kiuchumi.

ii. FAO

Jawabu: E. Shirika la Chakula Duniani. FAO inashughulikia masuala ya chakula, kilimo na usalama wa chakula duniani.

iii. EAC

Jawabu: A. Jumuiya ya Afrika Mashariki. EAC ni kikundi cha nchi mashariki mwa Afrika zinazoshirikiana kibiashara na kisiasa.

iv. UN

Jawabu: B. Umoja wa Mataifa. UN ni chombo cha kimataifa kinachoshughulikia amani, usalama na maendeleo ya nchi wanachama.

v. SADC

Jawabu: C. Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika. SADC inahakikisha ushirikiano wa kiuchumi, kisiasa na kijamii katika nchi za kusini mwa Afrika.

4. Jaza mapengo katika sehemu zilizowazi.

a. Watumiaji na waathirika wakubwa wa dawa za kulevya ni Vijana. Vijana ndiyo kundi lililo hatarini zaidi kutokana na urahisi wa kupata madawa na shinikizo la peer.

b. Mikutano ya Baraza la Mawaziri la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania huongozwa na Rais. Rais ndiye kiongozi mkuu anayesimamia kikao cha mawaziri na maamuzi ya kitaifa.

c. Mahusiano ya kijamii kati ya wanaume na wanawake huitwa Jinsia. Hii inahusisha usawa, heshima na dhana za majukumu kati ya kike na kiume.

d. Kiongozi mkuu katika ngazi ya skuli ni Mwalimu Mkuu. Yeye ndiye anayesimamia shughuli zote za skuli, kutoa maelekezo na kuhakikisha elimu inafanyika kwa ufanisi.

e. Kuiweka nchi salama dhidi ya maadui ni Kuilinda. Kuilinda nchi inahusisha usalama wa wananchi, mipaka na mali ya taifa.

5. Jibu maswali yafuatayo kwa ufupi.

a. Maana ya demokrasia ya moja kwa moja. Demokrasia ya moja kwa moja ni mfumo ambapo wananchi wanashiriki moja kwa moja katika maamuzi ya serikali bila wawakilishi. Wanachukua nafasi ya kuamua sera, sheria na bajeti za nchi. Mfumo huu unahimiza ushiriki wa kila mtu katika mchakato wa kisiasa na kuhakikisha maamuzi yanaendana na matakwa ya wananchi.

b. Maana ya katiba iliyoandikwa. Katiba iliyoandikwa ni hati rasmi iliyotengenezwa na kuidhinishwa kisheria inayoweka misingi ya utawala, haki za raia na majukumu ya serikali. Katiba hii inawezesha raia kufahamu sheria na kuhakikisha uwajibikaji wa viongozi.

c. Aina mbili za sheria. Sheria za kimsingi ni Sheria za jinai, ambazo zinashughulikia uhalifu na adhabu, na Sheria za kiraia, ambazo zinahusisha migogoro ya watu binafsi au makampuni bila hatua za jinai.

d. Njia mbili za kujiepusha na unyanyasaji wa kijinsia. Kwanza, kuelimisha jamii kuhusu haki za wanawake na watoto ili waweze kujitambua. Pili, kuanzisha mashirika au vikundi vya msaada wa kisheria na kijamii kwa wahasiriwa wa unyanyasaji.

e. Kazi mbili za vyombo vya habari. Kwanza, kutoa taarifa sahihi na za kuaminika kwa umma kuhusu mambo ya kijamii, kisiasa na kiuchumi. Pili, kufundisha na kuelimisha jamii kuhusu masuala ya maendeleo, haki za binadamu na misingi ya demokrasia.

SEHEMU C: (Alama 40)

6. Elezea njia nne (4) zinazomuwezesha raia kushiriki katika ulinzi na usalama wa mali katika ngazi ya familia.

Raia wanaweza kushiriki kwa kuweka mifumo ya kinga kama milango yenye visuli, kengele za usalama, na kufunga mali zao ipasavyo ili kuzuia wizi na uharibifu. Hii inasaidia kuhakikisha mali za familia zinabaki salama.

Wanaweza kushirikiana na wanajamii na kuunda mitandao ya usalama wa majirani ambapo kila mmoja anachangia taarifa za hatari au vitendo visivyo vya kawaida. Ushirikiano huu unasaidia kupunguza hatari ya uhalifu ndani ya jamii.

Raia wanaweza kushirikiana na vyombo vya usalama kama polisi, TAKUKURU au vikundi vya wananchi katika kuripoti na kudhibiti vitendo vya rushwa au uhalifu unaohusisha mali za familia. Hii inaongeza ufanisi wa ulinzi wa mali.

Wanaweza pia kuelimisha familia zao kuhusu ulinzi na usalama wa mali, ikiwa ni pamoja na kueleza watoto umuhimu wa kutunza mali zao, kuepuka mikakati ya wizi, na kushiriki kikamilifu katika shughuli za familia zinazolinda usalama wa mali.

7. Jadili changamoto nne (4) za Jumuiya ya Afrika Mashariki.

Moja ya changamoto ni tofauti za kimaendeleo kati ya nchi wanachama, ambapo baadhi ya nchi ziko kwenye hali ya uchumi dhaifu na zingine zenye maendeleo makubwa, jambo linaloathiri ushirikiano wa kikanda.

Changamoto nyingine ni ukosefu wa usawa katika mgawanyo wa rasilimali na fursa, ambapo baadhi ya nchi wanachama hupata faida chache kutokana na mradi wa kikanda.

Kuna pia changamoto ya tofauti za kisiasa na sera, ambapo baadhi ya nchi zina sera tofauti zinazoweza kuzuia utekelezaji wa mikakati ya kikanda.

Vilevile, changamoto ya ukosefu wa ushirikiano wa kibiashara, ambapo vizuizi vya biashara na vikwazo vya kodi kati ya nchi wanachama vinapunguza urahisi wa kuanzisha biashara na uwekezaji wa kikanda.

8. Chambua faida nne (4) za utandawazi nchini Tanzania.

Utandawazi umesaidia kuongeza ufahamu wa kimataifa kwa wananchi kupitia mitandao ya habari na mawasiliano, jambo linaloweza kupata taarifa za haraka na kuelimisha jamii.

Uwekezaji wa kigeni umeongezeka kutokana na utandawazi, ambapo wawekezaji wa nje wanafahamu fursa za kiuchumi nchini Tanzania na kuleta mitaji na teknolojia.

Utandawazi pia umeongeza fursa za kibiashara kwa wananchi na makampuni, ambapo bidhaa na huduma zinaweza kuuzwa nje ya nchi kwa urahisi zaidi.

Vilevile, utandawazi umeongeza upatikanaji wa bidhaa na teknolojia za kisasa, pamoja na kueneza utamaduni na elimu kupitia vyombo vya kimataifa vya habari na mawasiliano.

9. Elezea mambo manne (4) ambayo yanaweza kumuepusha mwananchi kutoa au kupokea rushwa.

Kwanza, kuelimisha raia kuhusu madhara ya rushwa na athari zake kwa maendeleo ya taifa na familia, ili kuongeza uelewa wa maadili ya kimaadili.

Pili, kuwepo kwa sheria kali na adhabu zinazowakabili wahalifu wa rushwa, jambo linaloongeza woga kwa wale wanaofikiria kutoa au kupokea rushwa.

Tatu, kukuza uwazi katika utendaji wa serikali na mashirika ya umma, ambapo maamuzi yote hufanyika kwa uwazi na kila mtu anaweza kuangalia hatua zinazochukuliwa.

Nne, kuhimiza uwajibikaji wa kila raia na kiongozi, kuhakikisha kila mtu anachukua hatua za kimaadili na kuepuka vitendo vya rushwa.

10. Elezea misingi minne (4) ya demokrasia.

Ushiriki wa wananchi katika maamuzi ya kisiasa, ambapo wananchi wanapewa nafasi ya kuamua kupitia uchaguzi au mikutano ya moja kwa moja.

Uhuru wa kutoa maoni na kutatua migogoro, ambapo kila raia ana haki ya kusema mawazo yake bila hofu ya kunyanyaswa.

Uwajibikaji wa viongozi na wananchi, kuhakikisha kila maamuzi yanayofanywa ni ya kisheria na yanayolenga maslahi ya wengi.

Kuheshimu sheria na katiba ya nchi, ambapo kila mtu anafuata kanuni zilizowekwa kisheria bila kuingiliana na misingi ya demokrasia.

11. Chora mchoro elekezi wa muundo wa Baraza la Mawaziri la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

Mchoro unaweza kuonesha uhusiano huu:

Rais

Makamu wa Rais

Waziri Mkuu

Baraza la Mawaziri (Waziri wa Fedha, Waziri wa Elimu, Waziri wa Afya, Waziri wa Kilimo, n.k.)

Rais ndiye kiongozi mkuu anayesimamia Baraza la Mawaziri. Makamu wa Rais na Waziri Mkuu wanamsaidia katika utekelezaji wa majukumu ya serikali. Baraza la Mawaziri linafanya maamuzi ya kimsingi kuhusu sera na sheria za taifa.